

FRISE-INTERIØR

*Om frisen aldrig blev til noget, har vi endda
den skønne Teknik tilbage, den var anstrengelsen værd.
Kære Venner, brug den dog til noget. (Salto, 1952)*

Ti år efter! – Hvad husker man? – Klarest i erindringen tegner sig de første år – præget af spænding om vigtige afgørelser og de mange vanskeligheder, der skulle overvindes. Meget, der dengang stod uklart, står nu belyst af erfaringer fra de mange års samarbejde.

Hvordan blev vi udvalgt til en så – i bogstaveligste forstand – enestående opgave? Er det muligt at samle et team, der kan holde til så mange års dagligt samvær? – Dengang var der næppe mange, der troede det. Især da Axel Salto på grund af den langtrukne diskussion, der var gået forud, havde fået almindeligt ry som en stejl og ufremkommelig personlighed.

Lykkeligvis svarede Salto ikke i mindste måde til denne karakteristik, men viste sig tværtimod som en fremragende leder ved fra begyndelsen at lade sine medarbejdere få frie hænder. Selv om han så godt som dagligt har overvåget arbejdet, har vi først og fremmest følt det, som han selv engang har udtalt: »Hans ånd svævede over arbejdet –«.

I et team må hver enkelt naturligvis yde sit bedste. Det er ligetil! Men, og deri består samarbejdets vanskelige kunst, man må iblandt kunne resignere. At vi i dag, syv mand, som ikke på forhånd kendte hinanden, efter et decenniums forløb kan lægge værktøjet i samme ånd, som vi greb det på arbejdets første dag, kan vist godt nævnes som en bedrift i sig selv og under alle omstændigheder som et væsentligt grundlag for arbejdet på muren.

At Høier, Urup og jeg blev en del af teamet, må vi takke Elof Risebye for. Endnu medens Salto arbejdede med at restaurere gården i Thorvaldsens Museum, havde han bedt Risebye udpege tre af Frescoskolens elever til den kommende opgave. At det netop blev os, skyldtes vel i første række vor lyst til at arbejde med muralt maleri, og både som lærer og kunstner har Risebye betydet noget afgørende for os. Desuden var der mellem ham og os en menneskelig kontakt, som i denne sammenhæng har været nok så afgørende. Uden at det

dengang stod os klart, forberedte han os til den kommende opgave; hvor dyb menneskelig indsigt, der skjulte sig bag sammensætningen af netop den treklang, vi kom til at danne, fattede vi i årenes løb.

Der gik nu, som det er skik i gode fortællinger, adskillige år. Jeg tror, at vi så småt havde mistet troen på, at Frisen ville komme i gang. Salto havde vi aldrig truffet. Vi kendte naturligvis hans kunst; men derudover stod han for os nærmest som en myte. Det kom derfor så temmelig bag på os, da begivenhederne med ét kom i skred. Saltos store udstilling på Charlottenborg Nov. 1949 havde netop haft fernisering, da vort første møde fandt sted. Udstillingen, som var en stor kunstbegivenhed, blev således den vægtige baggrund for det i sig selv betydningsfulde møde.

Vi skulle mødes en aften hos Risebye, der dengang boede i Amaliegade. Efter aftalen skulle Salto komme kl. 7. Det var så meningen, at Risebye skulle have forberedt ham på at træffe os, når vi en time senere dukkede op. Da vi ankom, passende højtideligt stemt ved at skulle stå over for mennesket bag den store præstation på Charlottenborg, havde han drilagtigt nok slet ikke vist sig endnu. Der var ikke andet at gøre end at vente og forsøge på at fordrive tiden ved at drikke rødvin. Efterhånden forlod det højtidelige os, og da Salto viste sig, til alt held forsinket af det samme som vi havde udfyldt ventetiden med, kom vi straks på talefod. Vi talte frem og tilbage, og inden længe var vi antaget.

Vor ny stilling i tilværelsen blev derefter fejret på behørig vis. Der blev sunget og sagt smukke ord, snart var tiden inde til at bryde op. Et eller andet, ingen husker det, må dog være kommet Salto og os imellem. Kort sagt. Vi blev fyret! Det var et brat fald, og nedbøjede vandrede vi bort. I den korte tid, vi havde været antaget, var det imidlertid blevet aftalt, at vi skulle mødes med Salto næste morgen. Vi drøftede dette på hjemvejen og blev enige om, da vi trods alt endnu ikke havde lært ham rigtigt at kende, at det kunne være en prøve. . . . Det var en prøve.

Nu da vi havde bestået, mente Salto, at også Hans Petersen burde have lejlighed til at se os an. »Huset på Plænen« var lige kommet under tag, og Petersen var gået i gang med at indrette det. Så vidt jeg husker, var han ved at støbe ølkældereren, da vi første gang trådte over tærsklen til vor fremtidige arbejdsplads. Vi prøvede, så godt det var os muligt, at se sandsynlige ud, men det var tydeligt, at Petersen ikke havde nogen høj mening om os. Han hilste alvorligt på os, så længe og tungt på os over brillerne og stak os efter tur et pudsebræt i hånden. Ville vi kunne tage rigtigt på det? – Det meget talende udtryk, der kom frem i hans ansigt, lod sig kun tyde på én måde! – Efter en

lidt pinlig pause stod det klart for os, at vi måtte handle hurtigt. Der var kun ét at gøre. En af os foreslog, at vi skulle drikke en øl sammen. Det faldt tydeligt nok i god jord, og vi gik over hos Niklasson for at drøfte tingene. Vi var nu på lige fod, og isen blev hurtigt brudt.

Endelig i November 1949 mødtes vi for alvor. Vi indøvede først den nødvendige teknik på løse plader, og da Salto skønnede, at vi så nogenlunde havde tilegnet os det manuelle grundlag, tog vi fat på tegnearbejdet. Vi tegnede tre kartoner, som blev udført i farvepuds på ateliervæggen. For første gang havde vi nu prøvet at arbejde rigtigt med farvepuds og fornemme, hvad der ventedes af os. Efter endnu en række forsøg, dels med tegning, dels med farver, udførte vi tre prøvelfelter i atelierets gård. Disse prøver skulle lægges til grund for en endelig afgørelse af, hvorvidt frisen skulle fornyes eller ej. Det »særlige bygningssyn«, som skulle bedømme resultatet, kunne imidlertid ikke komme til enighed, men ville gerne se endnu en prøve. Arbejdet med det ny felt blev afgørende. Medens vi i de første felter udelukkende havde støttet os til Sonnes

---

Axel Salto og hans medarbejdere. Fra venstre: Thorvald Nielsen, Salto, Svend Aage Sørensen, Ib Asbjørn Olesen, H. Chr. Høier og Kaj Bentzen. (Urup Jensen fraværende). (Vittus Nielsen, »Berlingske Aftenavis« fot. Dec. 1958 i museets gård).

og Lunds kartoner, blev denne sidste prøve baseret på vor egen kalkering af den gamle frise på muren.

Dette felt, som nu hænger på Københavns rådhus, blev det sidste farvepudsarbejde, Hans Petersen kom til at udføre og samtidig afgørende for, at arbejdet blev vedtaget. Nogle dage efter den endelige afgørelse talte jeg med Kåre Klint. Han fortalte mig, at han nu var blevet overbevist om, at frisen kunne genskabes.

I November 1950 blev vi inviteret til Lysebu. Det blev en munter og stimulerende tur. Hans Petersen udfoldede sine bedste egenskaber, og erindringen om vort samvær står for mig i et smukt lys. At vi var sammen for sidste gang, følte vist ingen.

Da vi atter samledes for at tage fat, var det under triste omstændigheder; herom skriver Salto i sin dagbog:

2. 4. 1951

Arbejdet er vedtaget. I dag mødtes vi for første gang. Drak en sølvbajer oppe på direktørens kontor. Tilstede var Sigurd Schultz, Ib Asbjørn Olesen, Urup Jensen, H. C. Høier og jeg. Desværre måtte vi den dag savne min gamle ven og medarbejder – Hans Petersen, der ligger syg på Bispebjerg Hospital efter en maveoperation. Jeg føler Petersen identisk med Frisen, det er et stort savn for os at begynde uden ham.

4. 4. 1951

I dag kom Kai Bentzen tilbage, det hygger altid. Tømrerne er begyndt at rejse et bevægeligt arbejdsrum nede i hjørnet over for Slotskirken på Kanalsiden. *Der begynder altså restaureringen af Museets ydre mure.* Det *begynder* med, at *Risebye trækker fregattens agterende af.* Vi andre er begyndt at lave kartoner af billederne på slotssiden, der nu altså snart vil forsvinde fra muren.

6. 4. 1951

Fortsætter med at tegne kartoner til slotssiden, før billederne forsvinder. Sonnes kartoner mangler. Tegner på grundlag af *Jerndorffs* kartoner med F. C. Lunds som supplement. Kai har i dag med et klædeligt initiativ købt 100 bajere.

10. 4. 1951

Hans Petersen døde fra os i går aftes kl. 6. Et meget stort tab for Frisen, for os alle, der mister en storartet kammerat, den mand der havde gjort Frisen til sit livs idé, han drømte om den dag og nat. Men Hans har fået fred nu for den plagsomme sygdom, der nedbrød ham så hastigt for vore øjne. Vi drak til hans minde en bajer og skiltes så.

En frise bliver genskabt

Fra »Den svirende Stil«. Privat-publikation, udg. i atelieret på plænen til Axel Saltos fødselsdag 1952. Forneden til venstre: Urup Jensen, Høier med sin fløjte, Salto (med glorie), Asbjørn Olesen. Derover siddende: Thorv. Nielsen og Sv. Aage Sørensen. Øverst Kaj Bentzen i funktion.

11. 4. 1951

I dag kom Thorvald Nielsen, den nye murer, som skal gå ind i Petersens arbejde. Nielsen gjorde et godt indtryk, han er den mand, Petersen selv havde udvalgt som sin efterfølger. Endnu er det vanskeligt at komme rigtigt i gang med kartonerne, nu må vi se.

22. 5. 1951

Ophængning af Lundstrøms mindeudstilling på Charlottenborg. Alle seks var vi med til at ordne Lunnes udstilling, et naturligt led i opdragelse af vore øjne til at sanse stort.

15. 8. 1951

Vi har fået en ny mand til, mureren Svend Aage Sørensen, som vi nok får glæde af.

7. august 1952 begyndte vi arbejdet på muren. Fra denne dag og til arbejdets fuldendelse har holdet bestået af de samme seks mand under Saltos ledelse. Arbejdet, som begyndte med fregatfeltet, fandt hurtigt sin rytme. Det rullende skur kunne spænde over et stort og et lille felt, hvilket svarede til ca. en måneds arbejde. Kartonerne tegnede vi i de måneder, hvor frosten hindrede arbejde på muren.

Den 10. september flyttede vi skur for første gang. Salto skriver i dagbogen:

10. 9. 1952

I dag torsdag afdækkede vi det *første felt* i Frisens fornyelse, fregatfeltet yderst til højre på siden ud mod Slotskirken.

To dage i forvejen havde vi vist det frem bl. a. til borgmester Julius Hansen, som i tilfredshed over det gode resultat gav os en flaske C.L.O.C. Whisky.

Ved afdækningen i dag gav en tilfældig spadserende gammel herre sig til at klappe, idet han erklærede, at han havde bedt til Gud om ikke at blive taget bort fra sin jorderigs vandring, før han havde set den nye frise. Gud synes således at have opfyldt hans bøn. Det synes at være en almindelig anskuelse, at vi er kommet godt fra feltet. Det er en opmuntring til at gå videre.

Da Salto i 1955 rejste til Grækenland, overlod han ledelsen af arbejdet til Georg Jacobsen ud fra den betragtning, at vi ville have gavn af at arbejde sammen med en kunstner med andre synspunkter. Arbejdet tilførtes herved nye impulser, og vi havde personlig megen glæde af at lære Georg Jacobsen at kende.

At vi også har haft mulighed for at arbejde med farvepuds i en friere form, har sikkert bidraget til at vi ikke kørte træt. Der er god grund til at nævne

saa
fulv.

er, dem
le efter

id, som
or, men
ad han
g igen-
spunkt
om jeg
for nu
m snart
ike paa
eg for-
sig at
n gerne
upsmid-
skyldig
ar, for
et med
adresse.
det sik-
orglem-
e eller
od jeg
ven, og
l Efter-
lige, at
saa lag-
il højre

ikke i
rigtig
enne.

Maieren Georg Holmquist har ior
Sommeren slaaet sig ned paa Bornholm
for at finde Motiver til en paatænkt Ud-
stilling i Efteraaret.

★

FODNOTE:

Næsten ikke til at tro

Da man forleden inspicerede et ny-
restaureret Felt af Sonnes Frise i
Nærværelse af en af Byens Borg-
mestre, fejredes Begivenheden med
en Frokost paa medbragt Mad.

Der slides bravt paa at forny
den gamle Sonnes Frise
til Glæde for vor kære By,
hvad alle højt maa prise.
Forleden fik igen et Felt
man færdig gjort dernede,
hvorom der er i Pressen meldt
her som i Nørre Snede.

Mens Frisen lyste som dengang,
da den var ny og fager,
saa var det vante Traktement,
som ellers fast ledsager
det kommunale i vor Stad,
med eet totalt forsvundet,
man aad sin flade Lommemad
med Sejlgarn pænt omvundet.

Man spared helt det dyre Bord
med Snaap og Service,
oh, lad os derfor smukt i Kor
de ædle Herrer prise,
fordi de Lommemaden aad
og vilde hel're spise
end se, der ellers kun blev Raad
at faa en Lommeprise.

SYLVIA

★

Krig paa Amager

Besætningerne paa Dragørfort og Kon-
gelundsforsø begyndte i Gaar ved Mid-
dagstid en Øvelse, der vil vare til Lør-

lioteks
— Ful
Blinker
nansmi
— Afd
berg, A
Nykøbi
vaabne
tajn af
se, 34.
Anders
Konger
Glarbo

Orde
der tild
Kommi
uden fo
riet K.
Fortjen
til at b
Finan
er Ek
Rützou
mægtig
Eksped
L. Tho
alle i I
fra 1. 2
Statsl
af 8. A
Jensen,
benhav
Alder
sion m
Afdel
Sporko
Grund
med Pe
ber.

Trafik
Københ
til Stat
trafikas
trolkon
fikkont
toret, 2
og A. K
til Tra
Tjenest
øvrige
fra 1. 2
Trafik
Distrikt
udnævr
Tjenest
Københ
C. U. F
sten, K
ingeniø
Maskin
ten) og
28. Ove
udnævr
Overba
alle fra

AI

be
At
B
D
E

Digt i »Berlingske
Tidende« 21. Maj
1954.

arkitekt Schlegels indsats i den forbindelse. Han blev, da han så vore første forsøg i farvepuds, straks klar over materialets muligheder i forbindelse med arkitektur, og allerede i 1952 lod han den første udsmykning i farvepuds udføre. Det var et danmarkskort, som Salto tegnede til Fællesbanken, og der var her udmærkede muligheder for at gennemprøve materialet. Senere kom Statsanstalten for Livsforsikring og Bikuben. Høier har udført en vægudsmykning på Gerbrandskolen og i Frederiksberg hospitals kapel har Thorvald og Svend Åge udført et ualmindeligt smukt stykke farvepudsarbejde. Urup vandt konkurrencen om udsmykningen af Aalborg Handelsskole, men desværre kom opgaven ikke til udførelse. Selv har jeg udført et vægfelt på A.B.s boldbane.

Alle disse arbejder er blevet til i et samarbejde, der har været præget af livsglæde, og at se tilbage på ni års samarbejde er samtidig et tilbageblik over en række glade begivenheder.

En af de faste anledninger til fest var Saltos fødselsdag. På denne dag strømmede venner af skuret gerne til. Den festlige ramme skiftede fra år til år, som oftest med musikken som et væsentligt indslag. Et år havde vi således skaffet en susefonist til veje, en virkelig kunstner på sit felt. En lige så sjælden musikalsk oplevelse var det, da to lirekassemænd diverterede os med liflig musik ved et fødselsdagstaffel. Som regel var det dog Kaj, der måtte sørge for underholdningen. Hans fortolkning af klassikere som »Hen over ørkenens sand«, »Tante Anna« og mange andre står som uforglemmelige oplevelser, og når han med enestående indføling levendegjorde skikkelser fra »Oliver Twist«, var næppe et øje tørt. Alle har vi bidraget til at holde den vokale kunst i hævd ved på enhver foranledning at bryde ud i sang.

Nationale klenodier som »Vi har hjemme i Jylland« og »Salto er vor bedste ven« ville være gået tabt, hvis vi ikke nidkært havde holdt dem i live. Den sidstnævnte sang, vel nok egentlig en kantate, var os særlig kær, idet enhver mod at spendere en omgang kunne blive vor bedste ven og således få sit navn indflettet i sangen.

»Borgmesterfrokosterne« – som opstod ved, at Julius Hansen, hver gang vi havde afsluttet et felt, kom på besøg og spiste sin lommemad sammen med os – blev ganske naturligt »huset«s tidsregning. Disse hyggelige sammenkomster, der som regel fandt sted i husets dejlige gård, medvirkede i særlig grad til den venskabsånd, der var så vigtig for vort arbejde.

Har alle de år nu betydet noget for os? Har vi haft udbytte af dem? Har vi lært noget? – Vi har lært en teknik og vi har fået føling med mangfoldige ting af betydning for en personlig udvikling. Her må hver især svare for sig. Eet er

Frokosthvil i atelierbygningens gård. Rundt om bordet fra venstre: Asbjørn Olesen, museumsbetjent A. Hjalmar (den hvide nakke), Høier, Sv. Aage Sørensen, Thorv. Nielsen, Kaj Bentzen, Jens Urup Jensen. (Carl Rasmussen, »Social-Demokraten« fot. Juni 1953).

dog fælles for os. Vi lærte Salto at kende og blev rigere derved. – Arbejdet er endt, og vi kan se tilbage på en god tid. Kære Salto, gamle ven, det skylder vi dig tak for.

En ting, synes jeg, skal nævnes til sidst. Selve »Huset på Plænen«. For mange blot et arbejdsstur, for os et sted hvor vi har levet i ti år, »Europas smukkeste arbejdsplads« kaldte Alf Rolfsen engang vort hus, han mente vel især vor lille grønne gård. Der kunne man sidde midt i en storby lukket ude fra dens larm. Drømme om Arkadien, tale om det nære eller drikke en øl. Når vi siden kommer forbi, vil der kun gro græs, og vi vil tænke, at det var en drøm.

IB ASBJØRN OLESEN

